

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIOVIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

2 (52) 2023

**Сопредседатели редакционной
коллегии:**

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
Т.А. АСКАРОВ
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
С.И. ИСМОИЛОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Б.Т. РАХИМОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВЕВ
С.А. ГАФФОРОВ
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com>

E: ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

**ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН
НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ
NEW DAY IN MEDICINE**

Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал

*Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

2 (52)

2023

Received: 20.01.2023
Accepted: 10.02.2023
Published: 10.02.2023

UDK 611.34: 611.321+611.43/.47

ESHITISH QOBILIYATINI YO'QOTGAN BOLALAR VA O'SMIRLARDA STOMATOLOGIK TIZIMDAGI O'ZGARISHLAR

Xaitova Dildora Sharipboyevna

Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston

✓ Rezyume

Maqolada Buxoro viloyatida yashovchi eshitish qobiliyati zaif bolalar va o'smirlarda malokklyuzion patologiyaning tarqalishi va tish apparatlaridagi morfologik o'zgarishlarning tabiati tahlili keltirilgan. Eshitishda nuqsoni bo'lgan maktab o'quvchilarida tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi $76,5 \pm 0,03\%$, tish deformatsiyalari 78,9%, tish anomaliyalari 30,3% o'quvchilarda aniqlangan. Eshitish qobiliyati zaif bolalar va o'smirlarda tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi Buxoro viloyatida yashovchi tegishli yosh toifalaridagi shartli sog'lom bolalardagi tegishli ko'rsatkichdan oshib ketdi. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, bolalar populyatsiyasining ushbu kontingentida profilaktika choralarini ishlab chiqish va amalga oshirish maqsadga muvofiqligi oqlanadi.

Kalit so'zlar: eshitish qobiliyati zaif bolalar va o'smirlar, tish anomaliyalari va deformatsiyalari, tish anomaliyalari, jag' anomaliyalari.

CHANGES IN THE DENTAL SYSTEM IN CHILDREN AND ADOLESCENTS WITH HEARING LOSS

Khaitova Dildora Sharipboevna

Bukhara State Medical Institute, Uzbekistan

✓ Resume

The article presents an analysis of the prevalence of malocclusion pathology and the nature of morphological changes in the dental apparatus in children and adolescents with hearing loss living in the Bukhara region. The prevalence of dental anomalies and deformities in schoolchildren with hearing impairment was $76.5 \pm 0.03\%$, dentoalveolar deformities were diagnosed in 78.9%, dental anomalies in 30.3% of students. The prevalence of dental anomalies and deformities in children and adolescents with hearing loss exceeded the corresponding indicator in conditionally healthy children of the corresponding age groups living in the Bukhara region. In connection with the above, the expediency of developing and implementing preventive measures in this contingent of the child population is justified.

Keywords: children and adolescents with hearing loss, dental anomalies and deformities, dental anomalies, jaw anomalies.

ИЗМЕНЕНИЯ ЗУБОЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ С ПОНИЖЕНИЕМ СЛУХА

Хаитова Дилдора Шарипбоевна

Бухарский государственный медицинский институт, Узбекистан

✓ Резюме

В статье представлен анализ распространенности патологии прикуса и характера морфологических изменений зубочелюстного аппарата у детей и подростков с тугоухостью, проживающих в Бухарской области. Распространенность зубочелюстных аномалий и деформаций у школьников с нарушением слуха составила $76,5 \pm 0,03\%$, зубочелюстные деформации диагностированы у $78,9\%$, зубочелюстные аномалии у $30,3\%$ учащихся. Распространенность зубочелюстных аномалий и деформаций у детей и подростков с тугоухостью превышала соответствующий показатель у условно здоровых детей соответствующих возрастных групп, проживающих в Бухарской области. В связи с изложенным обосновывается целесообразность разработки и проведения профилактических мероприятий у данного контингента детского населения.

Ключевые слова: дети и подростки с тугоухостью, зубочелюстные аномалии и деформации, зубочелюстные аномалии, аномалии челюстей.

Dolzarbligi

Eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalar va o'smirlar nogironlar toifasiga kiradi, ya'ni umumiy rivojlanishning buzilishiga olib keladigan jismoniy (aqliy) og'ishlar, bolalarning to'liq hayot kechirishiga imkon bermaydi [4, 8, 9]. JSST ma'lumotlariga ko'ra, 2005 yilda 1517 bola va o'smir birinchi marta quloq va mastoid jarayoni kasalliklari tufayli nogiron deb tan olingan bo'lsa, 2010 yilda bu ko'rsatkich allaqachon 2611 kishini tashkil etgan [2, 3]. 2011 yilda 1,3 millionga yaqin bolalar va o'smirlar eshitish qobiliyatini yo'qotdi, har yili yana 1,5-2 ming tug'ma eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar tug'iladi va 2 ming bola uni keyinchalik yo'qotadi [5,6]. Bunday bemorlar turli ixtisoslikdagi shifokorlarning diqqat e'tiboriga, profilaktika va davolash choralariga o'ziga xos yondashuvga muhtoj. Eshitish qobiliyati buzilgan bolalarning tish apparati eshitish analizatorining birlamchi patologiyasi tufayli nutq artikulyatsiyasining yo'qligi yoki o'ziga xosligi tufayli bir qator xarakterli morfologik xususiyatlarga ega [7, 10]. Ushbu xususiyatlar hozirgi kunga qadar kam o'rganilgan, o'quv-uslubiy va ilmiy adabiyotlarda tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi va tuzilishi, shuningdek, yuqoridagi toifadagi bemorlarga profilaktik yordamni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari haqida ma'lumot yo'q.

Ushbu ishning maqsadi tish apparatlaridagi morfologik o'zgarishlarning tarqalishi va xarakterini o'rganish, Buxoro viloyatida yashovchi sensorli eshitish nuqsoni bo'lgan bolalarda aniqlangan tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tuzilishini aniqlashdan iborat edi.

Material va usullar

Bu maqsadni amalga oshirish uchun Buxoro shahridagi kar va zaif eshituvchi bolalar uchun I-II tipdagi korreksion maktab-internatida tahsil olayotgan 7 yoshdan 16 yoshgacha bo'lgan 143 nafar maktab o'quvchilari stomatologik tekshiruvdan o'tkazildi. Eshitish buzilishining og'irligining tish patologiyasi rivojlanishiga ta'sirini aniqlash uchun barcha tekshirilganlar 2 guruhga bo'lingan: 1-guruhni sensorinoral eshitish qobiliyatini yo'qotish bilan og'rigan maktab o'quvchilari - 68 kishi (57,3%); 2-guruh - turli etiologiyali karlik bilan og'rigan talabalar - 75 kishi (42,7%). Ularning 68 nafari (57,9%) erkaklar, 75 nafari (42,1%) ayollardir. Tish apparatining fiziologik rivojlanishi quyidagi ko'rsatkichlarga mos keldi: 62 (49,8%) o'quvchida olinadigan tishlar va 73 (50,2%) doimiy tishlash bor.

Tekshirilayotgan bolalar va o'smirlarning ortodontik holati quyidagi usullar bilan aniqlandi: klinik (so'rov, tekshiruv, klinik funktsional testlar) va antropometrik. A.I.Betelman tomonidan taklif qilingan stomatologik tizimning anomaliyalari tasnifiga ko'ra, tish apparatining barcha anomaliyalari 3 guruhga bo'lingan: tishlarning anomaliyalari; tish anomaliyalari; jag'larning anomaliyalari va ularning alohida anatomik qismlari.

Tish anomaliyalar va deformatsiyalarning tarqalishi quyidagi formula bo'yicha aniqlanadi:

$$R = [M / n] \times 100\%, \text{ bu erda}$$

R - tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi; M - tish anomaliyalari va deformatsiyalari bo'lgan shaxslar soni; n - tekshirilganlarning umumiy soni.

Tekshiruv natijalari maxsus tuzilgan individual imtihon kartochkasida qayd etilgan. Olingan ma'lumotlar keyinchalik statistik ishlov berish bilan kompyuter ma'lumotlar bazasida qayd etildi. Olingan mutlaq qiymatlar asosida nisbiy (intensiv va ekstensiv koeffitsientlar) va o'rtacha qiymatlar hisoblab chiqildi. Hisoblash Excel elektron jadvallari, shuningdek, statistik dasturlar paketi yordamida amalga oshirildi.

Natija va tahlillar

Buxoro ixtisoslashtirilgan kar va zaif eshitadigan bolalar maktab-internati o'quvchilari o'rtasida tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi $76,5 \pm 0,03\%$ ni tashkil etgan bo'lsa, o'g'il bolalar va qizlar o'rtasida tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi sezilarli darajada farq qilmaydi. Olib tashlanadigan tishlar davrida bolalarning 82,5 foizida tish anomaliyalari va deformatsiyalari aniqlangan, doimiy tishlarda, o'smirlarning 74,3 foizida patologiya aniqlangan. Eshitish buzilishi darajasiga qarab tish anomaliyalari va deformatsiyalari tarqalishining bog'liqligini tahlil qilganda, eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalarda 78,6% hollarda ortodontik patologiya, turli etiologiyalarning karliklari (83,4%) aniqlandi, bu og'ir bolalarga qaraganda 5,7% ga kam.

Eshitish qobiliyati buzilgan maktab o'quvchilarida shakllangan doimiy tishlarda, birinchi navbatda, individual tishlarning holatidagi anomaliyalar (77,6%) paydo bo'lishi bo'yicha aniqlangan, jumladan: tortoanomaliya, dispozitsiyalar, endo- va ekzopozitsiyalar, keyingi va mediopozitsiyalar. shuningdek, individual tishlarning supra- va infrapozitsiyasi. Tishlarning qattiq to'qimalarining tuzilishidagi anomaliyalar paydo bo'lish chastotasi bo'yicha ikkinchi o'rinda - ikkala guruhda 27,8% ni tashkil etdi. Birinchi guruhdagi bolalarda 22,6% hollarda, ikkinchi guruh bolalarida 23,5% hollarda doimiy tishlarning chiqish vaqtini buzilishi kuzatildi. Eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalar va o'smirlarda tishlarni kesish vaqtining parametrlari natijalarini tahlil qilish doimiy tishlarning o'rtacha 6 oydan 12 oygacha kechikishini ko'rsatdi. Shuningdek, tekshirilganlarning 4,1 foizida doimiy tishlarning chiqish ketma-ketligi buzilgan. 5,2% hollarda lateral kesma va/yoki birinchi premolyar adentiya ko'rinishidagi individual tishlar sonidagi anomaliyalar aniqlangan.

1-guruhdagi tish yo'plarining shakli va hajmining anomaliyalari 20 kishida (33,6%), 2-guruhda - 22 kishida (32,4%) aniqlangan. Yon tishlar guruhining mezial siljishining yuqori foizi (21,0 va 23,2%) qayd etilgan, 100% hollarda anamnezda vaqtincha chaynash tishlari erta olib tashlangan. Okklyuzion anomaliyalar orasida ko'p hollarda (33,2%) sagittal disokklyuziya aniqlangan, bolalarda qorin bo'shlig'i sohasi mushaklarining tonusining pasayishi va nafas olishning aralash turi paydo bo'lgan anomaliyani kuchaytiradi. Patologiyaning rivojlanishiga vaqtincha tishlarini karioz olib tashlash ham yordam berdi, bu tishlarning o'zgarishiga tayyorgarlik ko'rish va tishlarning siljishi davrida jag'larning alveolyar jarayonlarining o'sishining sekinlashishiga olib keldi. Doimiy tishlarni muddatidan oldin olib tashlangan vaqtinchalik tishlar joyiga 80,4% hollarda ortodontik anomaliyalar va deformatsiyalarning stomatologik alveolyar shakli qayd etilgan, bu yosh guruhlarda ortodontik anomaliyalar va deformatsiyalarni tuzatish uchun miogimnastikadan foydalanish uchun istiqbolli shart bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa

Shunday qilib, shuni ta'kidlash mumkinki, eshitish qobiliyatidan mahrum bo'lgan bolalar va o'smirlarda tish anomaliyalari va deformatsiyalarining tarqalishi Buxoro viloyatida yashovchi tegishli yosh guruhlaridagi shartli sog'lom bolalardagi tegishli ko'rsatkichdan yuqoridir [1]. Ushbu toifadagi nogiron bolalar uchun stomatologik profilaktika va rehabilitatsiya tadbirlarini rejalashtirishda eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalar va o'smirlardagi tish apparatlarining morfologik tuzilishidagi qayd etilgan o'zgarishlar, shuningdek ularning shakllanishining sabab omillari hisobga olinishi kerak.

Profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish tish anomaliyalari va deformatsiyalarini shakllantirish uchun mavjud xavf omillarining salbiy ta'sirini kamaytiradi, eshitish qobiliyatini yo'qotgan bolalarda ortodontik patologiya shakllarining tarqalishi va zo'ravonligini kamaytiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ahrorovna K.D. (2020). Effect of a genetically modified product on the morphological parameters of the rat's spleen and thymus. //European Journal of Molecular and Clinical Medicine, 7(1), 3364-3370.
2. Dianova M.A., Zbarskoy I.A. Healthcare in Russia. 2011: statistical Collection— M., 2011. — 326 p.
3. Karlova O.A. Annual report "On the situation of children in the Krasnoyarsk Territory in 2010" /O.A. Karlova. — Krasnoyarsk, 2011. — 95 p.
4. Mikhailova E.V., Orlova O.B., Hritina O.E. [et al.] Organization of dental care for children with disabilities //Dentistry of childhood and prevention. - 2010. - No. 4. - pp. 3-5.
5. Khasanova D.A. (2021). Microscopic structure of the rat spleen during the introduction of a genetically modified product. //British Medical Journal, 1(1.2).
6. Khasanova D.A. (2021). Histological structure of the rat spleen in early postnatal ontogenesis. //Art of Medicine. International Medical Scientific Journal, 2021. 1(2).
7. Vlaski L., Dragicević D., Dankuc D. [et al.] /Psychogenic hearing impairment in differential diagnosis of sudden hearing loss //Med Pregl. — 2008. — Vol. 61, Suppl. 2. — P. 31–35.
8. Wible B. Correlation between brainstem and cortical auditory processes in normal and language-impaired children /B. Wible, T. Trent Nicol, N. Kraus //Brain. — 2005. — Vol. 128, N 2. — P. 417–423.
9. Z Abramnaya S.D. Psychological and pedagogical diagnostics of children's mental development: textbook for universities /S.D. Z Abramnaya. — /M.: Enlightenment: Vados, 1995. — 112 p.
10. Zahnert T. The Differential Diagnosis of Hearing Loss / T. Zahnert //Dtsch Arztebl Int. — 2011. — Vol. 108, N 25. — P. 433–444.

Qabul qilingan sana 20.01.2023